

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
кафедра германської філології та перекладу

«Жанрова адаптація при перекладі художньої літератури зі шведської мови українською на матеріалі перекладу твору Сельми Лагерлеф «Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige»»

Кваліфікаційна робота
освітнього ступеня «бакалавр»
студентки 4-го курсу
освітньої програми
«Шведська філологія та переклад, англійська мова та третя германська мова»,
спеціальність – 035.044 «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – шведська»
Катерини Олександрівни КИНДРАСЬ
Науковий керівник:
к. філол. н., доц. Олександр СТАСЮК

«Допущено до захисту»
Протокол засідання
кафедри германської філології та перекладу
протокол № 12 від «11» червня 2024 року
завідувач кафедри С.С.
к.філол.н., доц. Олександр СТАСЮК

КИЇВ
2024

АНОТАЦІЯ

Актуальність дослідження зумовлена значущістю літературного твору Сельми Лагерлеф «Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige», який має важливе культурне та освітнє значення, а також необхідністю врахування жанрових особливостей при перекладі літературних творів, що впливають на сприйняття та інтерпретацію тексту в іншій культурі.

Об'єктом дослідження є процес перекладу літературних творів, зокрема дитячих книг, з однієї мови на іншу. Предметом дослідження є жанрова адаптація при перекладі твору «Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige» українською мовою.

Метою дослідження є визначення і аналіз особливостей жанрової адаптації при перекладі твору Сельми Лагерлеф українською мовою. Це включає вивчення методів і стратегій, які забезпечують збереження жанрової специфіки оригіналу, а також виявлення потенційних труднощів і пропозиції шляхів їх подолання.

Завдання дослідження охоплюють характеристику сутності та поняття жанрової адаптації, аналіз жанрової адаптації в літературному перекладі, виявлення особливостей перекладу дитячої літератури, аналіз перекладу жанрової адаптації твору «Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige» на українську мову, а також порівняння оригіналу та перекладу з метою виявлення відмінностей.

Методологічні підходи, які було обрано для проведення цього дослідження, включають порівняльний аналіз та контрастивний метод, що дозволяють виявити особливості жанрової адаптації та оцінити збереження жанрових ознак при перекладі. Застосування цих методів сприяє науковій новизні та доцільності дослідження, оскільки дозволяє виявити зміни в жанровій специфіці при перекладі.

Проведене дослідження показало, що при перекладі твору Сельми Лагерлеф українською мовою відбулася зміна жанру з навчальної літератури на дитячу. Це було досягнуто через адаптацію освітньо-пізнавального змісту,

фантастичних елементів та морально-етичних тем для української аудиторії. Основні висновки свідчать, що перекладачі використовують різноманітні методи та стратегії для збереження оригінального змісту і адаптації тексту до потреб цільової аудиторії, досягаючи таким чином балансу між збереженням жанрових ознак і адаптацією до культурних реалій.

У результаті дослідження було встановлено, що жанрова адаптація є складним, але необхідним процесом для забезпечення адекватного сприйняття літературних творів в іншій культурі. Це дослідження робить вагомий внесок у розуміння перекладу дитячої літератури та жанрової адаптації, що може бути корисним для майбутніх перекладачів та дослідників у цій галузі.

Ключові слова: жанрова адаптація, переклад зі шведської мови українською, особливості перекладу дитячої літератури, трансформація, культурне та освітнє значення, збереження жанрової специфіки

ANNOTATION

The relevance of this study is determined by the significance of Selma Lagerlöf's literary work "Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige", which holds important cultural and educational value, as well as the necessity to consider genre-specific features in literary translation that influence the perception and interpretation of the text in a different culture.

The object of the study is the process of translating literary works, particularly children's books, from one language to another. The subject of the study is the genre adaptation in the translation of "Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige" into Ukrainian.

The aim of the study is to determine and analyze the features of genre adaptation in the translation of Selma Lagerlöf's work into Ukrainian. This includes studying the

methods and strategies that ensure the preservation of the original genre specifics, as well as identifying potential difficulties and suggesting ways to overcome them.

The research tasks include characterizing the essence and concept of genre adaptation, analyzing genre adaptation in literary translation, identifying the features of translating children's literature, analyzing the genre adaptation in the translation of «Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige» into Ukrainian, and comparing the original with the translation to identify distinctive features.

The methodological approaches chosen for this study include comparative analysis and contrastive method, which allow identifying the features of genre adaptation and evaluating the preservation of genre characteristics in translation. The application of these methods contributes to the scientific novelty and relevance of the study, as it helps to identify changes in genre specificity during translation.

The conducted research showed that in the translation of Selma Lagerlöf's work into Ukrainian, there was a shift in genre from educational literature to children's literature. This was achieved through the adaptation of educational content, fantastic elements, and moral-ethical themes for the Ukrainian audience. The main conclusions indicate that translators use various methods and strategies to preserve the original content and adapt the text to the needs of the target audience, thereby achieving a balance between preserving genre characteristics and adapting to cultural realities.

As a result of the study, it was established that genre adaptation is a complex but necessary process to ensure the adequate perception of literary works in a different culture. This research makes a significant contribution to the understanding of children's literature translation and genre adaptation, which can be useful for future translators and researchers in this field.

Keywords: genre adaptation, translation from Swedish to Ukrainian, peculiarities of translation of children's literature, transformation, cultural and educational significance, preservation of genre specifics

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ЖАНРОВА АДАПТАЦІЯ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ	10
1.1. Сутність та поняття жанрової адаптації	10
1.2. Жанрова адаптація в літературному перекладі	13
1.3. Особливості перекладу дитячої літератури	22
Висновки до першого розділу	24
РОЗДІЛ 2. ЖАНРОВА АДАПТАЦІЯ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ТВОРУ СЕЛЬМИ ЛАГЕРЛЕФ «NILS HOLGERSSONS UNDERBARA RESA GENOM SVERIGE»	25
2.1. Порівняння жанрової специфіки твору Сельми Лагерлеф «Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige» та його перекладу українською мовою	25
2.2. Вилучення при перекладі Ольги Сенюк твору Сельми Лагерлеф «Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige»	29
2.3. Використання прийому узагальнення при перекладі	35
2.4. Описовий переклад	36
2.5. Вживання архаїзмів та історизмів при перекладі	38
Висновки до другого розділу	39
ВИСНОВКИ	41
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	42

ВСТУП

Актуальність теми. Дослідження на тему жанрової адаптації при перекладі є дуже актуальними, особливо в контексті сучасного світу, де культурний обмін між різними країнами та культурами стає все більш інтенсивним. Особливо важливо розуміти, які стратегії використовуються перекладачами для відтворення жанрових особливостей оригіналу в перекладі, оскільки це може суттєво вплинути на сприйняття та рецепцію тексту в мові-реципієнті.

Кожна культура має свої унікальні жанрові конвенції та особливості. Перекладачам потрібно враховувати ці особливості, коли адаптують текст під нову культурну аудиторію. Жанрові конвенції можуть суттєво відрізнятися в різних культурах. Дослідження допомагають зрозуміти, як ці відмінності впливають на переклад та сприйняття тексту.

Існує питання про те, чи можна знайти або створити еквіваленти жанрів у різних мовах. Дослідження в цій області допомагають виявити можливі стратегії адаптації. З поширенням інтернету та медіа-технологій збільшується кількість текстів, що потребують перекладу. Технології автоматичного перекладу ставлять нові виклики та створюють нові можливості у цій області. Переклад може бути більш або менш буквальним, більш або менш вірним стосовно оригіналу, в залежності від жанру та мети перекладу. Дослідження допомагають розкрити цей креативний аспект.

Отже, дослідження в області жанрової адаптації при перекладі мають велике значення для розвитку теорії та практики перекладу, а також для розуміння міжкультурного обміну та сприйняття літературних текстів. Творчість Сельми Лагерлеф і сьогодні не втрачає своєї актуальності. Соціальні проблеми та взаємини людей, складні людські емоції, які відображаються в творах авторки, турбують і сучасного читача. Близькими нам є й теми, які піднімаються в її творах – пошук власного місця в світі, боротьба за

справедливість, значення релігії та моралі, взаємини людини і природи – є універсальними і не втрачають своєї важливості.

Крім того, Лагерлеф одна з найперших, хто підняв тему соціальної справедливості та відстоюванні прав жінок. В її творах ми часто бачимо сильні жіночі персонажі, які борються з суспільними обмеженнями, що не може не надихати сучасних читачок та читацьку аудиторію загалом. Нещодавно у Польщі було проведено симпозиум, присвячений вшануванню творчості цієї видатної письменниці, що підкреслює її значущість у сучасному літературному контексті.

Цей симпозиум, організований провідними літературознавцями та перекладачами, зібрав фахівців з різних країн для обговорення різних аспектів творчості Сельми Лагерлеф, включаючи її вплив на сучасну літературу та важливість перекладу її творів для збереження культурної спадщини. Особлива увага була приділена питанням жанрової адаптації її творів при перекладі на різні мови, що ще раз підтверджує актуальність дослідження в цій галузі. Учасники симпозиуму також обговорювали методологічні підходи та інноваційні стратегії, які можуть бути використані для досягнення більшої точності та збереження жанрової специфіки оригінальних текстів Лагерлеф.

Мета дослідження – виявити способи жанрової адаптації при перекладі твору Сельми Лагерлеф «Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige» українською мовою.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі **завдання**:

- охарактеризувати сутність та поняття жанрової адаптації;
- охарактеризувати жанрову адаптацію в літературному перекладі;
- виявити особливості перекладу дитячої літератури;
- виявити способи жанрової адаптації у перекладі українською мовою Ольги Сенюк твору Сельми Лагерлеф «Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige»;
- порівняти жанрову специфіку оригіналу та його перекладу.

Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження є твір Сельми Лагерлеф «Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige» та його переклад українською мовою, виконаний Ольгою Сенюк.

Предмет дослідження. Предметом дослідження є способи жанрової адаптації при перекладі твору Сельми Лагерлеф «Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige».

Матеріалом дослідження є твір Сельми Лагерлеф «Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige» та його переклад українською мовою «Чудесна мандрівка Нільса Гольгерсона з дикими гусьми», виконаний Ольгою Сенюк.

Методи дослідження. У роботі застосовувались такі методи: квалітативний аналіз тексту – цей метод включає докладний аналіз тексту оригіналу та його перекладів для виявлення різниць у використанні жанрових елементів, таких як лексика, стиль, темп та інші, а також лінгвістичний аналіз для вивчення структури та семантики оригінального тексту та його перекладу з точки зору жанрових особливостей; описовий метод; порівняльний аналіз для зіставлення оригіналу та перекладу.

Наукова новизна полягає у виявленні та систематизації способів жанрової адаптації при перекладі твору Сельми Лагерлеф «Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige», виконаного Ольгою Сенюк.

Теоретичне значення полягає в тому, що робота є внеском до шведсько-українського перекладознавства; розширює знання про способи перекладу дитячої літератури зі шведської мови українською.

Практичне значення полягає в можливості використання результатів дослідження під час викладання курсів з теорії та практики перекладу зі шведської мови українською, а також шведської літератури. Дослідження також стане в пригоді перекладачам художньої літератури.

Структура бакалаврської роботи. Бакалаврська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел з 47 найменувань. Обсяг бакалаврської роботи складає 40 сторінок.

Перший розділ присвячений теоретичним аспектам жанрової адаптації. У ньому розглядається поняття жанрової адаптації як процесу перенесення або перетворення художнього твору з одного жанру в інший. Цей розділ охоплює аналіз зміни структури, стильових особливостей, теми, тональності та інших елементів твору для адаптації до нового жанру. Пояснюється роль жанрової адаптації у перекладацькій діяльності та особливості перекладу дитячої літератури.

Другий розділ присвячений практичному аналізу жанрової адаптації при перекладі твору Сельми Лагерлеф «Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige» українською мовою. У ньому досліджується, як відбулася зміна жанру з навчальної літератури на дитячу через адаптацію освітньо-пізнавального змісту, фантастичних елементів та морально-етичних тем для української аудиторії. Проводиться порівняльний аналіз оригінального твору та його українського перекладу, визначаються методи та стратегії, використані перекладачкою для збереження оригінального змісту та адаптації тексту до потреб цільової аудиторії.

РОЗДІЛ 1. ЖАНРОВА АДАПТАЦІЯ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1.1. Сутність та поняття жанрової адаптації

Жанрова адаптація передбачає трансформацію текстів у випадках, коли в літературній традиції відсутні відповідні форми і жанри, шляхом надання їм знайомого жанрового характеру. Цей процес визначає сутність трансформаційних дій перекладача та включає у себе зміни у сюжеті творів, при цьому більшість потенційних пробілів у тексті перекладу усуваються.

Жанрова адаптація – це процес перетворення або адаптації твору (наприклад, книги, п'єси, коміксу) з одного медіаформату в інший, зазвичай з більш простим або популярним форматом [11].

Сутність жанрової адаптації полягає у збереженні основних елементів або сюжетних ліній оригінального твору, але їх пристосуванні до вимог або особливостей нового медіаформату.

Наприклад, книжковий роман може бути адаптований у фільм або телесеріал, зберігаючи основні події, персонажів і тематику, але може зазнати змін у структурі, діалозі, атмосфері або сюжетних лініях через особливості кінематографії.

Жанрова адаптація може відбуватися між будь-якими медіаформатами, такими як книги, фільми, телесеріали, відеоігри, комікси тощо. Вона може допомогти розширити аудиторію твору, використовуючи різні способи його подання та інтерпретації для різних цільових груп аудиторії.

У різних мовах лінгвістичні особливості матеріалів одного й того ж жанру можуть збігатися. У зв'язку з цим при перекладі важливо враховувати:

- належність оригіналу до особливого жанру, яка як така впливає характер перекладацького процесу і вимагає від перекладача особливих методів і прийомів;

- необхідність вибирати мовні засоби, які характеризують аналогічний жанр вже у різних мовах;

- власне перекладацьку специфіку, пов'язану як із загальними мовними ознаками та відмінностями аналогічних жанрів, так і зі специфічними умовами та завданнями перекладу текстів певного жанру.

Іншими словами, потрібно впевнено орієнтуватися у своєрідності та характерних рисах кожного жанру, щоб успішно вирішувати проблеми перекладу текстів певного жанру.

Норми англійського жанру можуть повністю збігатися з нормами відповідного український жанру. Якщо якісь особливості виявляються лише одній мові, то при перекладі специфічні засоби викладу в оригіналі замінюються мовними засобами, що відповідають вимогам даного стилю в англійській мові. Таким чином здійснюється своєрідна стилістична адаптація, під якою маються на увазі можливі стилістичні модифікації, що є особливим видом перетворень, пов'язаних зі стилістикою тексту. Дані перетворення можуть відбуватися на лексичному чи граматичному рівнях, або одночасно кожному з них.

Термін «адаптація» використовується в теорії перекладу для позначення такого типу трансформації, результатом якої є не тільки зміна опису тієї чи іншої тематичної ситуації, а й заміна самої тематичної ситуації. Адаптація є останнім кроком, після якого перекладач залишає сферу перекладу та опиняється в полі інших форм міжмовного та міжкультурного посередництва, подібних до перекладу, але менш суворих – проза, адаптація, імітація тощо.

Як засіб досягнення відповідних комунікативних ефектів на основі адаптації, тобто збереження прагматичного значення оригінального тексту в перекладі, він базується на ідеї, що деякі об'єктивні ситуації, представлені в оригінальному мовному творі, можуть бути зрозумілі адресату перекладу.

У результаті текст не матиме запланованого комунікативного ефекту, нагадувати реципієнту про незвичайні, незнайомі та, можливо, навіть ворожі для нього поняття про культури, предмети та явища. Тому адаптацію широко використовували при перекладі релігійних текстів національними мовами, загальний культурний рівень яких сильно відрізнявся від середньоєвропейського. Як відомо, ця адаптація знаходить своє теоретичне

підґрунтя в концепції динамічної еквівалентності Ю. Найди [6]. У його роботах, згаданих у другій частині цієї книги, ми можемо знайти багато прикладів «аккультурації в перекладі» оригінальних творів. Але зараз у перекладацькому світі панує протилежна тенденція: перекладачі не бажають одягати іноземців у національні костюми народу мови, на яку перекладається, піонерів не переодягають у бойскаутів, кус-кус — у кашу тощо.

Адаптацію слід проводити дуже обережно. Позитивні властивості цієї технології — полегшення сприйняття одержувачем перекладу сенсу оригіналу — послаблюють міжкультурну комунікацію, стирають міжкультурні відмінності та створюють хибне враження, що «скрізь однаково».

Таким чином, адаптація виникає не стільки через міжмовну асиметрію, скільки через крос-культуру. Тому інколи його можна знайти в реальному процесі перекладу, тобто концепції, які існують у культурі мови оригіналу, але не існують у культурі мови перекладу. Ці поняття можуть бути пов'язані з предметами та явищами різної природи. Ми можемо говорити про повсякденне життя, суспільство, політику та інші реалії. Досить детальну класифікацію дійсності можна знайти в книгах болгарських перекладачів С. Влахова та С. Флоріна [23].

Звичайно, адаптація – не єдиний спосіб передачі реальності в перекладі. Крім того, у сучасній перекладацькій практиці адаптація використовується набагато рідше, ніж інші трансформаційні операції в реальному перекладі, оскільки вона сильно спотворює уявлення про іншу культуру.

Однак у деяких випадках адаптація необхідна для того, щоб зберегти повну систему значень оригінального мовного твору та досягти аналогічних комунікативних ефектів. Застосування пристосування у справі визначається такими обставинами: Реципієнти тексту перекладу не розуміють деяких чужих для них реальних явищ, а асиметричність мовної картини світу та неоднозначність асоціативних зв'язків, що встановлюються між іменами, поняттями, предметами реального світу.

1.2. Жанрова адаптація в літературному перекладі

Як особливий метод міжмовної та міжкультурної комунікації переклад є багатограним, тому його можна оцінювати з різних точок зору. По-перше, переклад оцінюється з точки зору відповідності тексту оригіналу (незалежно від ефекту, який він справляє). з точки зору перекладу) або з точки зору досягнутого перекладом комунікативного ефекту (його прагматичної адекватності).

Становлення самостійної наукової дисципліни перекладознавства передбачає також термінологічне визначення основних перекладацьких понять вторинних типів тексту, до яких, безперечно, належить поняття «адаптація». На жаль, ми повинні зазначити, що перекладознавству в країні та за кордоном досі не вистачає системної теоретичної аргументації для адаптації, однієї з основних концепцій перекладознавства; основні відмінності між адаптацією та пов'язаними вторинними формами спілкування не вказано; останні причини які призводять до такої ситуації Важливі міжкультурні чинники ще не виявлені, ще не сформульовані методологічні принципи перекладу та адаптації різних типів текстів і дискурсів.

Статтю О.А. Карніченка та В.О. Подміногіна можна зарахувати до небагатьох, але переконливих робіт з дослідження адаптації. та В.О. Подміногіна, в якому міститься короткий історичний огляд проблеми та теоретично обґрунтовано питання про співвідношення понять перекладу та адаптації [19].

Насправді адаптивні моделі перекладу та адаптивні теорії перекладу діють на інтерфейсі редакторів перекладу, самого перекладу та теорії комунікації. Теорія комунікації розглядає проблему адаптації повідомлення однієї культури до різних аудиторій, тому, з цієї точки зору, адаптація є розділом перекладознавства. Для перекладознавства адаптація також постає як суміжна сфера, оскільки вона в основному включає усунення або маргінальне перетворення елементів, що в кінцевому підсумку призводить до повної

модифікації тексту, який, як правило, не вважається перекладом. Більшість вчених.

Однак, на нашу думку, привабливість адаптації перекладу як середини полягає в тому, що моделі адаптації прагматично типізованих текстів пояснюють необхідність застосування трансформацій, таким чином об'єднуючи комунікативну теорію, прагматичну лінгвістику та пов'язану теорію перекладу. Модель адаптивного перекладу має на меті виявити причини, чому тексти змінюються в процесі трансформації від дискурсу до дискурсу, від одного тексту до іншого та від однієї ідеології до іншої. Ці самі моделі пояснюють трансформаційні зміни в процесі перекладу з однієї мови на іншу та з однієї культури в іншу.

Іншими словами, адаптація та переклад представляють принципово різні типи практик, і, на відміну від перекладу, адаптація зводиться до руйнування та спотворення вихідного тексту. Тому деякі вчені вважають, що адаптація як вид мовного посередництва головним чином «полягає в спрощенні текстів, як формально, так і змістовно» [2].

Український дослідник В. Радчук також вважає, що адаптація передбачає «звуження словникового запасу та граматики» і широко використовується в освітніх цілях — адаптація творів під читачів чи дітей, які вивчають іноземну мову — адаптація «дорослої» класики. Треба віддати йому належне: В. Радчук погоджується, що переклад і адаптація — подвійний процес, адаптація поступова і може здійснюватися поетапно. Але автор знову оцінив адаптацію негативно, оскільки вона, хоч і впізнавана, була лише копією та «дешевою» порівняно з «чорно-білою графічною мініатюрою на великому художньому полотні» [8].

Розуміння феномену адаптації іноді впадає в іншу крайність, де адаптація дорівнює коментарю. Наприклад, О. А. Якименко зазначає, що «на даному етапі... розробляються загальні стратегії коментування/адаптації перекладених текстів» [9]. «Адаптація» перекладу для «полегшення» розуміння значення оригінального тексту «може перешкодити міжкультурній комунікації, усунути міжкультурні відмінності та створити хибне враження, що все однаково всюди»

[10], тому «дуже обережно» вимагається в застосуванні в процесі [10]. Щоправда, зараз мова йде не про міжмовні відмінності, які принципово вирішуються самим перекладом, а про міжкультурні асиметрії, однак і тут вчені застерігають не використовувати адаптацію, оскільки вона сильно спотворює поняття «адаптація». Інша культура тому вважається «найрадикальнішою трансформацією перекладу» [2; 10].

Вперше була висловлена проста думка О. Каде про те, що переклад є лише одним із видів мовного посередництва, що дозволило більш чітко розкрити його особливості порівняно з іншими видами [11]. В принципі, те ж саме можна сказати і про адаптацію: неможливо визначити поняття «адаптація» без попереднього аналізу самого поняття і пов'язаних з ним типів мовного опосередкування. Однак той же О. Каде, описуючи заборонені радикальні компенсаторні відмінності в перекладі, підкреслює, що їх використання перетворює продукт мовного посередництва на «адаптивний переклад» і тому не має нічого спільного з перекладом [11].

Щодо різновидів міжмовного посередництва можна погодитися, що переклад тексту поєднується не лише з подоланням міжмовних та міжкультурних бар'єрів, а й з нейтралізацією суб'єктивно-особистісного ставлення перекладача до оригінального тексту. Сучасні нормативні документи щодо перекладу досить жорстко вирішують проблему свободи творчого вияву перекладача.

Це мінімізує втручання перекладача у вихідний текст і максимально збільшує «знеособлений» переклад. Через специфічну «читацьку» суб'єктивність перекладача, неминучість перекладацької рефлексії, тобто виникнення певних внутрішніх смислів і особистісних оцінок, опосередкованих власною картиною світу та власним світосприйняттям, гранична «прагматична» нейтральність перекладача, як і власне, опосередкована власною картиною світу та власним світоглядом. позиція перекладу Це неможливо. Внутрішня система цінностей. Перекладач, в яких би умовах він не працював, є насамперед комунікатором, а відносно оригінального тексту – реципієнтом.

У процесі перекладу, коли необхідно розрізнити, що потрібно зберегти, а чим можна пожертвувати, певні частини тексту вибираються відповідними, а інші частини трансформуються. Текст постає як процес, а перекладач – сам автор цього процесу. Текстовий процес, адресат. Таким чином перекладач об'єднує відправника та одержувача. Коли «оригінальний текст щойно сприйнятий майбутнім перекладачем», вже простежуються інтерпретаційні вказівки перекладача [12; 43]. У цьому сенсі в контексті визначення адаптації ми не можемо не згадати вільний переклад та інші типи мовного посередництва або види адаптивного перекладу.

Кожен переклад відображає «свій» оригінальний текст, який може суперечити задуму автора, загальноприйнятій концепції твору тощо, але завжди слідує задуму тексту, який ніколи не може бути вичерпаний однією інтерпретацією. Теоретичні та практичні дослідження усного перекладу як мовного посередника використовують різні методології. Протиставлення перекладу та усного перекладу спростовується, якщо припустити, що усний переклад є «самостійним видом перекладу, заснованим на врахуванні екстралінгвістичних реалій» [6]. Існує ще один метод усного перекладу, суть якого полягає у врахуванні особистості перекладача та домінуючій орієнтації перекладу на «творче начало» перекладу [10].

Перекладач здійснює перекладацьку діяльність на рівні тексту, а не окремої мовної одиниці, що вносить певну складність у вибір варіантів перекладу, тому одним із важливих питань теорії перекладу є вивчення природи перекладацької творчості як процесу. Перекладачі приймають рішення на основі інтуїції. Як згадувалося раніше, явище інтерпретації в основному вивчається з використанням романів як матеріалу.

На думку В. В. Коптілова, у процесі художнього перекладу відбувається творча взаємодія особистостей автора оригіналу та перекладача [13]. Йдеться про здатність побачити світ крізь призму зображених в оригінальному творі образів і донести це бачення до аудиторії, уникаючи «стилістичної переоцінки цінностей» [15]. Проте «інтерпретація — це не лише характеристика художнього

перекладу. Саме в ньому вона є найбільш очевидною і важливою» [13, с. 70]. Основними критеріями усного перекладу М.О. Новікова вважала творчу присутність перекладача, ступінь його настановності та стиль [10].

Причини застосування адаптації часто лежать не в власне мовній сфері, а в культурній сфері. Феномен культурної асиметрії детально описаний Ю. Найдою [16]. Ю. Найда не випадково виділив формальну еквівалентність і динамічну еквівалентність, вони набули хрестоматійного характеру. Формальна еквівалентність орієнтована на переклад і базується на відповідності між змістом і схемою вираження оригінального тексту та цільового тексту. Динамічна еквівалентність базується на принципі еквівалентності ефектів і узгоджених відповідей читачів оригінального тексту та читачів цільового тексту.

У теоретичних дискусіях часто вважають, що досвідчені перекладачі-посередники «за певних обставин» застосують прагматичну адаптацію або «повністю трансформують оригінальний текст», щоб досягти очікуваного прагматичного ефекту [4]. У цьому контексті експерти з перекладу схильні визнавати необхідність часткового використання адаптивних елементів обробки, але зазначають, що ці аспекти їхньої діяльності під час перекладу повинні зберігатися окремо від їхніх фактичних функцій перекладу.

Проте проект дійшов висновку, що більшість типів «адаптивного транскодування» навіть не погоджуються на часткове функціональне чи структурне розпізнавання вихідного та цільового текстів. Наведені вище твердження приводять нас до наступних висновків: по-перше, розглядаючи співвідношення між адаптацією та перекладом, дослідники наголошують на фундаментальній відмінності між цими двома поняттями, хоча й визнають випадкову необхідність застосування адаптації; по-друге, межі адаптації Це не лише веде до відсутності термінологічної визначеності в адаптації, а й призводить до відсутності окреслення системи методів адаптації різних типів текстів, що в свою чергу призводить до неминучості наступного висновку – фрагментарний прагматизм. в основному розуміти особисту інтерпретацію тексту перекладачем.

Усе теоретичне та критичне мислення щодо перекладу протягом останніх двох тисяч років здебільшого оберталося навколо проблеми повноти та точності систематичного перекладу оригінального значення. Визнання упередженості перекладу та неминучих втрат у процесі відтворення смислової системи оригінального тексту стає підставою для апології «свободи перекладу» [12, с. 213], або права перекладача вільно мати справу з оригінальним текстом, без будь-яких змін, виправлень, наслідувань тощо.

Вільний переклад або вільна варіація як вид мовного посередництва разом з іншими суміжними явищами (наслідування, переспіви, парафрази) докладно проаналізовано в дисертації О.В. Дзери, представниці Львівської школи перекладознавства [17]. Детальний лінгвокультурний аналіз біблійних мотивів у творчості Дж. Г. Байрона, а також контекстуальний перекладознавчий аналіз варіантів текстів перекладу на українську мову дозволили О.В. Дзери встановити такі характеристики вільної варіації: «вільна варіація твориться методом запозичення одного-двох смислових макрокомпонентів тексту-джерела, на основі яких вибудовується нова поетична структура» [17; 15].

Упередженість перефразування або вільних версій полягає в природі явища, оскільки ніколи не можна бути впевненим, чи саме це сказано в оригінальному тексті. Апріорно визначені типи посередництва пропонують перекладачеві необмежені можливості адаптації для «налаштування» створюваного допоміжного тексту відповідно до комунікативних можливостей споживача.

У свою чергу, переспів також здійснив О. В. На основі ретельного і детального аналізу поетичного тексту було визнано слушним авторське визначення переспіву: «Переспів характеризується прийомом транспозиції, який перекладає оригінальні семантичні одиниці у відображення національного мовного компонента, націлюючись на мовну картину світу та змінюючи передбачуване спрямування тексту на релевантне цільовому читачеві» [15; 12]. У запропонованій парадигмі фундаментальний статус мовних посередників надається перекладу, заснованому на мотивації.

Види мовного опосередкування будь-якого допоміжного тексту можна виділити, якщо брати до уваги критерії стилю перекладача. Віднесення перекладу до певного типу мовного посередника залежить від реалізації в тексті опозиції «автор оригіналу — автор перекладу». Іншими словами, найменший ступінь стилю перекладача є корисним для фактичного перекладу, тоді як найбільший ступінь корисний для перекладу на основі мотивації.

Акт перекладу має два практичних напрямки. По-перше, як ми підкреслювали, воно полягає в оцінці ступеня присутності автора перекладу. По-друге, переклад прагматично орієнтований на реципієнта, тобто переклад аналізується відповідно до того, наскільки він орієнтований на читача. Експерти-перекладачі вважають, що переклад відрізняє від інших видів міжмовного посередництва те, що переклад прагне до найбільш повного і точного відтворення всієї системи значень, що міститься в оригінальному повідомленні.

Насправді часто стверджують, що вдалим є переклад, який виглядає або звучить як оригінальний текст, але потрібно уточнити одну річ — переклад має бути комунікативно еквівалентним оригінальному тексту, а його комунікативна рівність відображається в розпізнаванні одержувача перекладу. Відповідає оригінальній версії за функціями, змістом і структурою.

Ця ідентичність значною мірою залежить від «перегляду іншого культурного всесвіту», перегляду, який є відповіддю на виклик міжкультурної асиметрії [18]. Здається, це припускає, що перекладач повинен активно втрутитися для досягнення цієї мети - що це, як не адаптація? Це нериторичне запитання змушує говорити про головні критерії теорії перекладу та теорії адаптації, а саме про еквівалентність та адекватність.

Категорії еквівалентності та достатності обов'язково враховують реакцію аудиторії на переклад, що свідчить про нормативність цих категорій. Норми, у свою чергу, безпосередньо реалізуються шляхом оцінки перекладеного тексту — «успішно, неуспішно». У певні історичні періоди оцінка якості перекладу значною мірою визначалася дуже жорсткими нормами, продиктованими літературними, культурними і навіть соціальними уподобаннями.

На перший погляд, з цим твердженням можна погодитися, але кожен тип і склад цільової групи потребує свого, інколи особистого, підходу, що особливо помітно, коли йдеться про, на перший погляд, жанр текстів і дискурсів. Ідентичні за структурою, функціями та комунікативною специфікою. Саме тут виявляється певна своєрідність культурного сприйняття, або багатогранність відтінків картини світу, які певною мірою впливають на якість перекладу.

Одні й ті ж поняття (тобто еквіваленти, реальні предмети і явища) в різних мовах різні, тому що в їх основі лежать різні уявлення у свідомості різних народів. Це природна і природна річ, тому що існують різні стилі життя, світогляди, звички, традиції, і ці нескінченні та різноманітні умовності визначають національну культуру в широкому сенсі. Через міжмовну та міжкультурну асиметрію майже в кожній трансформації системи значень перекладач змушений додавати або видаляти певні елементи значення. Насправді в еквівалентному перекладі всі трансформації значення, що містяться в оригінальному повідомленні, є раціональними за своєю природою і не залежать безпосередньо від побажань перекладача [10].

У середині ХХ століття процес перекладу пояснювався як повторне вираження того, що вже було виражено в оригінальному тексті мовою перекладу. Властивості перекладу даної трансформації найкраще описуються моделлю відповідності правил або моделлю еквівалентності мовних одиниць. У рамках певної концепції адекватність перекладу виявляється в семантичній точності, доповненій стилістичною еквівалентністю, яка включає принцип підпорядкування тексту перекладу функціонально-стилістичним нормам мови перекладу. Очевидно, семантико-стилістична адекватність визначається оцінкою семантико-стилістичної еквівалентності мовних одиниць, з яких складаються оригінальний і перекладний тексти.

Поняття прагматичної адекватності тексту встановлюється з точки зору його відповідності цільовим інструкціям відправника повідомлення, причому критерієм є еквівалентний (в ідеалі однаковий) комунікативний ефект. Функціонально адекватний переклад, завдання якого полягає в тому, щоб

підкреслити функціональні переваги оригінального тексту, оскільки допоміжному тексту надається така ж адекватність, як і відповідному оригінальному тексту. Звідси, виявлення критеріїв якості перекладу, що базуються на концепції семантико-стилістичної адекватності, становить власне лінгвістичну проблему, а встановлення критеріїв перекладу, з огляду на функціональну адекватність, становить лінгвопрагматичну проблему, вирішення якої здійснюється в межах теорії комунікації.

Використання терміна «еквівалентність», на думку науковців, доречно в дослідженнях прагматичного рівня мовних одиниць, які створюють комунікативний ефект тексту перекладу, відповідний комунікативному ефектові тексту оригіналу. А. Дафф наголошує, що такі параметри, як «де, коли, як відбувається й кому адресовано» повідомлення – визначають зміст, форму й стиль мовної комунікації. Зазначені аспекти належать до так званих «неписаних правил» мови, що певним чином обумовлюють успішність міжкультурної комунікації [20, с. 19-21]. Інакше кажучи, проблема еквівалентності – це відтворення тексту оригіналу, його змістовної, смислової, семантичної, стилістичної та функціонально-комунікативної інформації.

У різних випадках залежно від мети перекладу певні способи можуть домінувати або відступати на другий план. Отже, еквівалентності відповідає власне переклад, а адекватності – адаптація. Тож повторюємо: адекватний переклад можливий лише завдяки комплементарному характеру перекладацьких і адаптивних стратегій. Цю ідею підтверджують Ж.-П. Віне й Ж. Дарбельне, з якими важко не погодитись у тому, що відмова від адаптації, яка стосується не лише структури, але й самого «розвитку ідей, думок і способів їх фактичного викладу», спричиняє виникнення в «правильному тексті певної невизначеності, чогось фальшивого, що неминуче виявиться в перекладі» [21].

Рівень «ідеологічних, культурних і мовних змін» у перекладі може призвести до створення невідкоригованих і неадаптованих перекладів «важливих документів, шкільних підручників, журнальних статей, сценаріїв фільмів тощо», що є результатом незнання або вини «перекладачів». які не

можуть або не хочуть ризикувати непрямим (непрямим) перекладом», бажають «хибного сприйняття точності» [21].

Адаптацію перекладу та копіювання перекладу відрізняє від інших типів інтертекстуального або міжмовного посередництва те, що адаптація перекладу свідомо орієнтована на порівняння та дослідження оригінального тексту. Адаптація перекладу не суперечить копіюванню перекладу, а є додатковим видом перекладу.

У будь-якому випадку адекватний переклад передбачає адаптацію. Інша справа, що частка фактичних перекладів і адаптивних стратегій підпорядкована типовому тексту, не просто уявному типовому тексту, а прагматичному тексту. Чим ближче прагматична функція тексту до домінуючої, тим більше адаптивних стратегій необхідно застосовувати, не забуваючи про сам переклад. Іншими словами, основним критерієм адаптації тексту є його прагматична спрямованість.

1.3. Особливості перекладу дитячої літератури

Переклад дитячої літератури – найвідоміша назва тієї дослідницької ділянки, яку деякі вчені воліють називати «Перекладом для дітей», оскільки в цьому варіанті робиться більший наголос не на властивостях текстів, що перекладаються, а на дітях, які є їхніми потенційними адресатами. Переклад дитячої літератури характеризується низкою особливостей, серед яких дослідники найчастіше звертають увагу на:

- адаптацію культурного контексту;
- ідеологічну маніпуляцію;
- подвійну аудиторію, яка включає як дітей, так і дорослих;
- сприйняття на слух;
- зв'язок між текстом та образом [2].

«Класична» дитяча література часто є винятковою у своїй інтертекстуальності, оскільки вона може виходити за рамки національних

літературних традицій у такий спосіб, як література для дорослих це робить рідше. У цьому сенсі переклад, як форма адаптації та інтертекстуальності, відіграє надзвичайно важливу роль.

Важливість перекладу, однак, різна в різних національних літературних традиціях. Для малих мов, таких як чеська, переклади становлять значну частину канону дитячої літератури. Можливо, цей канон певною мірою є міжнародним і певною мірою спільним для багатьох літературних традицій (наприклад, шведська «Пеппі Довгапанчоха», французька «Маленький принц», англійська «Аліса в Країні Чудес» або серіал про Гаррі Поттера були створені для дітей по всьому світу).

Переклад для дітей передбачає низку особливостей; особливо слід брати до уваги етапи розвитку – «перекладачі повинні знати про стилістичні особливості та способи звернення, які підходять для різних вікових груп».

Перекладач, який виконує стилістичний аналіз тексту для перекладу, повинен не тільки дивитися на те, «як текст означає те, що він робить», але в ідеалі також перейти до етапу, «який прагне пояснити не тільки те, що текст означає те, що він робить, але й також чому письменник, можливо, вирішив сформулювати текст певним чином» [20].

Серед поширених упереджень щодо дитячої літератури, яких дотримуються не лише її супротивники, але навіть найпалкіші прихильники, є твердження, що дитяча література просто орієнтована на дії, а не на персонажів, оптимістична та зі щасливим кінцем, дидактична та повторювана.

«Простота» дитячої літератури сприймається як на наративному, так і на дискурсивному рівнях. Очікується, що персонажі будуть нескладними, сюжет буде простим, бажано лінійним, обстановка буде знайомою – те саме стосується мови: мова дитячої літератури вважається «зменшеною» версією «мови загалом», спрощеної бути доступним для цих молодих читачів».

Особливістю спілкування дитячого письменника та юного читача є його асиметричність. Когнітивні здібності, життєвий досвід і мовні навички молодого читача зазвичай відрізняються від таких у дорослого письменника... Тому деякі

вчені стверджують, що дитяча література завжди пристосовується до потреб своєї аудиторії... включає як тему, так і форму.

Переклад також є формою адаптації – через час і простір – і тому не дивно, що іншою спеціальною галуззю дослідження дитячої літератури є її переклад. Насправді дитяча література стала «ігровим полем» для деяких учених-перекладачів, які прагнуть визначити деякі з перекладацьких універсалій, оскільки припускається, що вони можуть виявлятися в перекладі цих текстів більш чітко, ніж у перекладах літератури для дорослих.

Передбачається, що саме вимога доступності (тобто адаптації до потреб цільового читача) спричиняє появу перекладацьких універсалій, а саме спрощення, пояснення та нормалізації

Більшість професійних перекладачів сьогодні усвідомлюють, що стереотипне повторення сказаного англійською мовою, що вводить пряму мову, просто належить до іншої літературної конвенції, і, як правило, вони змінюють спосіб представлення цього звітного дієслова в перекладі [3].

Висновки до першого розділу

Жанрова адаптація — процес перенесення або перетворення художнього твору з одного жанру в інший. Це поняття часто використовується в літературі, кіно, музиці та інших видах мистецтва.

Під жанровою адаптацією розуміється зміна структури, стильових особливостей, теми, тональності та інших елементів твору з метою адаптації до нового жанру. Це може включати зміни в персонажах, подіях, мові та інших аспектах.

Навіть за умови трансформації жанрові адаптації зазвичай намагаються зберегти ключові елементи оригінального твору, щоб їх було легко ідентифікувати. Це може бути основна ідея, головні герої, особливості сюжету або авторський стиль.

Жанрові адаптації також враховують культурний і медійний контекст, у якому відбувається зміна. Адаптації можуть бути адаптовані до особливостей аудиторії, до жанрових традицій у певній культурі або з урахуванням особливостей певного медіаформату.

Залежно від творчих рішень автора чи творчого колективу жанрові переробки можуть залишатися вірними оригінальному твору або, навпаки, зазнавати значних трансформацій. Важливо враховувати, як творчий підхід впливає на сприйняття та інтерпретацію твору аудиторією. Кінцеві результати жанрових екранізацій оцінюються за відгуками глядачів і критиків. Позитивні чи негативні відгуки про адаптацію можуть свідчити про ефективність або провал процесу адаптації.

РОЗДІЛ 2. ЖАНРОВА АДАПТАЦІЯ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ТВОРУ СЕЛЬМИ ЛАГЕРЛЕФ «NILS HOLGERSSONS UNDERBARA RESA GENOM SVERIGE»

2.1. Порівняння жанрової специфіки твору Сельми Лагерлеф «Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige» та його перекладу українською МОВОЮ

Художній текст суттєво відрізняється від нашого практичного мовлення. Щоб зробити переклад художнього твору, мало знати мову оригіналу й мову перекладу. Треба знати життя обох народів, спосіб їхнього мислення, історію, традиції та звичаї. Художній переклад є явищем одразу двох літератур — народу, мовою якого створювався оригінал, і народу, мовою якого він перекладається. Цей твір має зберігати колорит іноземності, але водночас бути зрозумілим іномовному читачеві. Художній переклад відіграє важливу роль у процесі культурного обміну та взаємозбагачення народів, для утвердження миру на Землі. Він відрізняється від оригіналу тим, що оригінал — завжди один, він існує

в остаточній та незмінній формі, а єдиного перекладу не буває, кожен перекладач надає першоджерелу власних відтінків і своєрідних ознак. [31 с. 6].

Оригінал – авторський текст, створений тією мовою, якою володіє та яку обрав автор, самобутній художній твір, не запозичений, не наслідуваний. Переклад художнього тексту повинен якомога повніше відповідати оригіналу, а також зображати емоції, характер героїв та інше. Перекладач повинен не тільки володіти мовою оригіналу тексту, а й зобов'язаний володіти знаннями в галузі культури своєї країни та народів інших країн. Переклад – відтворення тексту, передання змісту усного висловлювання чи писемного тексту за допомогою іншої мови.

Мови різних народів відрізняються своїми лексичними, граматичними чи синтаксичними особливостями, тому перекладачеві доводиться шукати аналогії в рідній мові, щоб адекватно відтворити те, що висловлено іноземною мовою. Окрім того, відмінне культурне тло зумовлює пошук культурних відповідників там, де неможливо абсолютно зберегти чужомовні структури. Професійні перекладачі можуть працювати з будь-якими типами перекладів, але для того щоб не просто повністю передати зміст джерела, а й врахувати безліч нюансів, необхідно розуміти специфіку і вміти відобразити її в перекладеному тексті. Наприклад, зробити дослівний переклад вірша зможуть практично всі перекладачі. Але, для того щоб відобразити сенс передати те, що хотів висловити поет, а тим більше зробити готовий текст не менш хорошим поетичним твором, потрібно поетичний талант.

Серед перекладів розрізняють дослівний переклад, повний, неповний та вільний. Дослівний переклад повністю зберігає особливості мови, якою написаний текст. Повний переклад відтворює зміст оригіналу в повному обсязі; неповний відтворює лише частини оригіналу; вільний переклад передає головну думку твору, проте не зберігає художніх особливостей літературної мови оригіналу.

Оригінал: *Det var en gång en pojke. Han var så där en fjorton år gammal, lång och ranglig och linhårig. Inte stort dugde han till: han hade mest av allt lust att sova och äta, och därnäst tyckte han om att ställa till odygd.*

Nu var det en söndagsmorgon, och pojkens föräldrar höllo på att göra sig i ordning för att gå i kyrkan. Pojken själv satt i skjortärmarna på bordskanten och tänkte på hur lyckligt det var, att både far och mor gingo sin väg, så att han skulle få rå sig själv under ett par timmar [47].

Дослівно: *Жив-був один хлопчик. Йому було близько чотирнадцяти років, високий, худорлявий і з коричневим волоссям. Мало йому вистачало: найбільше він хотів поспати та поїсти, а потім любив завдавати шкоди.*

Була неділя вранці, і батьки хлопчика збиралися йти до церкви. Сам хлопець сидів у рукавах сорочки на краю столу і думав, яке щастя, що тато й мати розійшлися, тож йому довелося пару годин турбуватися про себе.

Переклад: *Був собі колись в одному шведському селі хлопчик на ім'я Нільс — худенький, цибатий, з біленьким, як прядиво, чубом. Тата й мами він не слухався, вчитися не хотів, любив*

- тільки їсти та спати, та ще й був страшенний збитошник — усім рід нього перепадало. Якось у неділю Нільсові батьки збиралися до церкви Хлопчик зрадів: він залишиться вдома сам один і робитиме, що йому заманеться. [46].

Загалом, всі переклади вдаються у передачі основного змісту оригіналу. Однак вони відрізняються за стилем та мовним виразом. Дослівний переклад зберігає буквальність оригіналу, що може бути корисним для тих, хто шукає максимально точне передавання мовлення автора. У той час як переклад вільніший за формою та використовує більш доступну мову, що може полегшити розуміння тексту для читачів, які не знайомі з оригінальною мовою. Такі різноманітність підходів до перекладу відображається в їхньому впливі на сприйняття тексту читачем.

Виділяють 4 основні проблеми перекладу художнього тексту [14 с. 314]:

- 1) складність перекладу окремих лексем тексту;
- 2) вплив особистості перекладача на переклад;

- 3) розмиті критерії оцінки якості перекладів художніх творів;
- 4) повна передача предметно-логічного змісту, стилістичних і образних елементів твору, а також менталітету і національних особливостей мислення. Художній переклад — це справді мистецтво, несумісне з буквалізмом.

З першого погляду може з, що в перекладі прози чи поезії немає нічого складного — немає специфічної термінології та професійного аргю. З іншого боку, художній переклад — це творчість, тобто перекладач такого замовлення — це той же письменник, адже він практично заново створює твір для читача. Саме тому всі перекладачі вважають цей вид роботи одним з найскладніших.

Перекладацькі трансформації у творах Сельми Лагерлеф є важливим аспектом для збереження смислової, стилістичної та культурної цілісності її текстів під час перекладу на інші мови. Сельма Лагерлеф, будучи шведською письменницею, створювала свої твори з урахуванням шведської культури, мови та історичних контекстів, що часто потребує особливої уваги з боку перекладачів.

«Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige» – це твір, який спочатку був написаний, як освітній матеріал для підлітків. Основною метою книги було допомогти школярам вивчати географію Швеції у цікавій та доступній формі. Лагерлеф створила захопливу історію про хлопчика Нільса, який подорожує з дикими гусьми по всій країні, відкриваючи для себе різноманітні регіони, їхні особливості, природу та культуру.

Однак, у перекладах на інші мови, багато географічних і освітніх елементів були опущені або адаптовані. У результаті, основний акцент перекладів змістився з навчання на розважальну складову, перетворюючи книгу на звичайну дитячу літературу. Ці адаптації зробили текст більш доступним і привабливим для молодших читачів, але втратили значну частину освітнього змісту. Основна відмінність між оригіналом та українським перекладом полягає у зміні та виключенні деяких важливих моментів тексту з оригіналу у перекладі для кращого сприйняття носієм іншої мови.

Під час перекладу текстів художньої літератури часто виникає проблема інтерпретації явищ і понять, невластивих культурі мови перекладу, але звичних для культури країн вихідної мови. Характер того чи іншого явища або поняття визначає вибір найбільш підходящої стратегії перекладу. У цьому разі існують такі можливості: перекласти явище буквально без подальших пояснень, дати виноску до буквального перекладу або використувати прийом адаптації.

Прийом жанрової адаптації важкоперекладних явищ тісно пов'язаний із поняттям передачі стилістичних особливостей текстів художньої літератури та авторського ідіостилю. Цей прийом застосовується під час перекладу окремих важкоперекладних фраз і явищ у тексті оригіналу, з огляду на їх національну специфіку, тимчасову віддаленість або незвичність для носіїв іншої культури. Отже, під час перекладу виникає необхідність замінювати невідоме відомим, незвичне – звичним.

Так виникає проблема передачі авторського ідіостилю під час інтерпретації вихідного тексту, адекватного відображення в перекладі стилістичних особливостей автора твору.

Адаптація незнайомих або незвичних явищ і понять досягається в перекладі з допомогою таких перекладацьких прийомів [27, с. 35]:

- 1) заміни способу;
- 2) узагальнення;
- 3) вилучення;
- 4) описового перекладу;
- 5) уживання архаїзмів та історизмів.

Ми розглянули ці прийоми на прикладі твору Сельми Лагерлеф «Чудесна мандрівка Нільса Гольгерсона з дикими гусьми».

2.2. Вилучення при перекладі Ольги Сенюк твору Сельми Лагерлеф «Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige»

Стилістична адаптація під час перекладу може виявитися необхідною у відношенні тих стилістичних ознак, які одночасно присутні як у мові оригіналу

так і в мові перекладу. Одна й та стилістична риса може в різному ступені проявлятися в кожній з мов, і її наявність в оригіналі ще не означає, що вона може бути просто відображена в тексті перекладу [18, с. 129]. Дуже часто під час перекладу з англійської на українську мову виникає необхідність у використанні такої трансформації як вилучення.

Вилучення – явище, поняття чи слово, яке здається неперекладним або необов'язковим для перекладу, «скасовується». Цей прийом використовується відносно рідко, з погляду збереження стилю твору та адекватності перекладу загалом є в більшості випадків неприпустимим.

Наприклад:

Оригінал: «*En gång i tiden var där en pojke. Han var inte större än en tumme. Hans namn var Nils Holgersson. Och han bodde i en gård i Skåne.*» [47].

Переклад: «*Колись давно жив собі хлопчик. Він був не більший за палець. Його звали Нільс Гольгерсон. І жив він у господарстві в Сконе.*» [46].

В оригінальному тексті використано слово «gård», яке на шведській мові має конкретне значення «ферма» або «господарство». У перекладі Ольги Сенюк це слово перекладено як «господарство», що зберігає основне значення, але водночас може втрачати деякі культурні або специфічні відтінки значення.

Оригінал: «*Tomten är en liten gubbe med röd mössa som bor i ladugården och vakar över djuren.*» [47].

Переклад: «*Гномик – це маленький дідок у червоній шапочці, який живе у хліві і стежить за тваринами.*» [46].

Слово «tomten» (домовик) є специфічним для шведської культури і не має точного еквівалента в українській мові. У перекладі Ольги Сенюк використано слово «гномик», яке є більш загальним і несе подібне значення, але втрачає культурний контекст.

Оригінал: «*På midsommarafton dansade alla barnen runt majstången och sjöng glada visor.*» [47].

Переклад: «*У святвечір усі діти танцювали навколо стовпа і співали веселі пісні.*» [46].

Слово «midsommarafton» (свято середини літа) було замінено на «святвечір».

Вилученню підлягають слова, які є семантично надлишковими, тобто такими, що виражають значення, яке може бути отримано з тексту й без них. Одним із прикладів надлишковості є властиве певним стилям англійської мови використання так званих парних синонімів слів, які використовуються паралельно, мають однакове або близьке референційне значення [11, с. 228]. Цей прийом зустрічається в англійських матеріалах публіцистичного жанру, українській мові це явище взагалі не властиве.

Наприклад:

Оригінал: *Men far och mor gingo visst inte och lyckönskade sig till något, utan i stället voro de ganska bedrövade. De voro ett fattigt husmansfolk, och deras ställe var inte mycket större än en trädgårdstappa. Då de först flyttade dit, kunde där inte födas mer än en gris och ett par höns, men de voro ovanligt strävsamma och duktiga människor, och nu hade de både kor och gäss. Det hade gått ofantligt framåt för dem, och de skulle ha vandrat nöjda och glada till kyrkan den vackra morgonen, om de inte hade haft sonen att tänka på. Far klagade över att han var trög och lat: ingenting hade han velat lära i skolan, och han var så oduglig, att man nätt och jämnt kunde sätta honom till att valla gäss. Och mor nekade inte till att detta var sant, men hon var mest bedrövad över att han var vild och elak, hård mot djur och illvillig mot människor [47].*

Переклад: *Проте батько з матір'ю були зовсім не раді, а навпаки, засмучені. Хоч жили вони бідно і тільки й мали землі, що маленький садочок біля хати, однак не цим журилися. їх гризла думка: що то вийде з їхнього сина. У батька боліло серце, що Нільс байдужий до науки та лінивий і годиться хіба що гусей пасти. Мати непокоїлася тим, що хлопець вовкуватий і злостивий, жорстокий з тваринами і непривітний до людей. [46].*

«Bedrövade» («засмучені») та «bekymrade» («журилися»): Обидва слова описують стан смутку та тривоги, але «bedrövade» має більш емоційний відтінок, підкреслюючи глибину переживань.

«lat» («лінивий») та «ognugig» («неповороткий»): Обидва слова характеризують небажання працювати, але «lat» підкреслює лінь, апатію, а «ognugig» - повільність, невміння або небажання робити щось швидко.

В обох прикладах використання парних синонімів допомагає автору глибше розкрити емоції та переживання батьків, а також дати чітке уявлення про риси характеру сина, які є джерелом їхнього занепокоєння. Цей прийом робить опис більш виразним та емоційним, допомагаючи читачеві краще зрозуміти персонажів.

Усунення семантично надлишкових елементів вихідного тексту надає перекладачеві можливість здійснювати те, що має назву компресія тексту, тобто скорочення його загального обсягу.

Це нерідко виявляється необхідним тому, що під час процесу перекладу численні додавання й пояснювальні фрази, введені перекладачем для більшої ясності часто з прагматичних міркувань загрожують тексту перекладу надмірним розбуханням. Тому перекладач, щоб урівноважити цю тенденцію, повинен прагнути всюди, де це можливо в межах мовних та стилістичних норм мови перекладу, здійснювати опущення семантично надлишкових елементів вихідного тексту.

Наприклад:

Оригінал: «*Men än en gång såg Nils Holgersson ut över Västra Vemmenhögs kyrkby, och han såg gård vid gård, åkrar och ängar, vägar och stigar, och han förstod, att detta var hela hans värld.*» [47].

Переклад: «*Але ще раз Нільс Гольгерсон поглянув на село Західне Вемменгет, побачив ферми, поля, луки, дороги і стежки, і зрозумів, що це і є його світ.*» [46].

В оригіналі використано фразу «gård vid gård, åkrar och ängar, vägar och stigar» (буквально «ферма за фермою, поля і луки, дороги і стежки»), що включає в себе багато деталей. У перекладі Ольги Сенюк фраза «gård vid gård» (буквально «ферма за фермою») пропущена, і текст спрощено до «ферми, поля, луки, дороги

і стежки». Це усунення зберігає загальний сенс, але зменшує семантичну надлишковість.

Таким чином, усунення семантично надлишкових елементів полягає в спрощенні тексту, зменшенні кількості повторів або детальних описів, щоб зберегти загальне значення і зробити текст більш компактним і легким для читання українськими читачами.

Дослідження показало, що широко вживаним способом перекладу є трансформаційний тандем калькування у поєднанні з транскодуванням. Досить часто вони вживаються і самотійно.

Наприклад:

Оригінал: «*De såg Slottsskogen, den stora parken, och Masthuggskyrkan, som stod på sin höga kulle.*» [47].

Переклад: «*Вони бачили Слоттскоген, великий парк, і Масхуггську церкву, що стояла на високому пагорбі.*» [46].

Слово «den stora parken» перекладено як «великий парк», що є дослівним перекладом і зберігає оригінальне значення. Назви «Slottsskogen» і «Masthuggskyrkan» збережені в транскодованому вигляді як «Слоттскоген» і «Масхуггська церква», передаючи звучання оригінальних шведських назв.

У цьому прикладі використано калькування для передачі значення фрази «den stora parken» як «великий парк», а також транскодування для збереження оригінальних назв «Slottsskogen» і «Masthuggskyrkan». Це забезпечує точність і автентичність перекладу, зберігаючи важливі культурні та географічні реалії оригіналу.

Заміна способу – слово, що позначає незнайоме або незвичне явище, замінюється на слово, що позначає явище, знайоме носіям мови перекладу.

Проведений аналіз показав, що цей прийом найпоширеніший у перекладі, однак з погляду збереження автентичності тексту і його стилістичних рис заміна способу іноді є досить «грубим» способом перекладу, часом викривляє унікальність художнього твору. Цей прийом часто використовується під час

перекладу фразеологізмів, коли в мові перекладу відсутній еквівалентний фразеологізм із тим же образом.

Наприклад:

Оригінал: *«Det var en gång en pojke. Han var så där en fjorton år gammal, lång och ranglig och linhårig. Inte stort dugde han till: han hade mest av allt lust att sova och äta, och därnäst tyckte han om att ställa till odygd. Nu var det en söndagsmorgon, och pojkens föräldrar höllo på att göra sig i ordning för att gå i kyrkan. Pojken själv satt i skjortärmarna på bordskanten och tänkte på hur lyckligt det var, att både far och mor gingo sin väg, så att han skulle få rå sig själv under ett par timmar.»Nu kan jag då ta ner fars bössa och skjuta av ett skott, utan att någon behöver lägga sig i det,» sade han för sig själv» [47].*

Переклад: *«Був собі колись в одному шведському селі хлопчик на ім'я Нільс — худенький, цибатий, з біленьким, як прядиво, чубом. Тама й мами він не слухався, вчитися не хотів, любив - тільки їсти та спати, та ще й був страшений збитошник — усім рід нього перепадало.*

Якось у неділю Нільсові батьки збиралися до церкви Хлопчик зрадів: він залишиться вдома сам один і робитиме, що йому заманеться.

«Тепер мені ніхто не завадить узяти татову рушницю й стрільнути», — міркував він» [46].

У цьому прикладі ми бачимо зміну в наведеному уривку, перекладачка замінила словосполучення «linhårig» («ляне волосся») на «з біленьким, як прядиво, чубом». Ця заміна зробила текст більш зрозумілим для українськомовних читачів, але водночас вона дещо спростила опис зовнішності Нільса. Заміна способу може бути корисним перекладацьким прийомом, але його слід використовувати з обережністю, щоб не втратити автентичності та стилістичних рис оригіналу. Важливо знайти баланс між збереженням особливостей мови оригіналу та забезпеченням зрозумілості тексту для читачів мови перекладу.

2.3. Використання прийому узагальнення при перекладі

Узагальнення – перехід від часткового до загального. Цей прийом у рамках адаптації використовується в тому випадку, якщо в мові перекладу зміщені відносини роду та виду, чітко визначені в мові оригіналу, або якщо в мові перекладу відсутнє будь-яке поняття/слово, згадане в оригінальному тексті або воно є незвичним для його носіїв.

Наприклад:

Оригінал: *«Det var en gång en pojke. Han var så där en fjorton år gammal, lång och ranglig och lindhårig. Inte stort dugde han till: han hade mest av allt lust att sova och äta, och därefter tyckte han om att ställa till odygd.»* [47].

Переклад: *«Був собі колись в одному шведському селі хлопчик на ім'я Нільс — худенький, цибатий, з біленьким, як прядиво, чубом. Тата й мами він не слухався, вчитися не хотів, любив - тільки їсти та спати, та ще й був страшенний збитошник — усім рід нього перепадало.»* [46].

Конкретне «lust att sova och äta» (бажання спати та їсти) узагальнено в «любив тільки їсти та спати». «Ställa till odygd» (робити бешкет) узагальнено до «страшенний збитошник», що покриває різні види поганої поведінки. В оригіналі йдеться про те, що Нільс найбільше любив спати і їсти, а також бешкетувати. В перекладі Ольги Сенюк ці конкретні дії було узагальнено і додано опис «вчитися не хотів», який не був у оригіналі, але допомагає створити повніший образ Нільса як неробу та бешкетника.

Оригінал: *«Nu var det en söndagsmorgon, och pojkens föräldrar höllo på att göra sig i ordning för att gå i kyrkan. Pojken själv satt i skjortärmarna på bordskanten och tänkte på hur lyckligt det var, att både far och mor gingo sin väg, så att han skulle få rå sig själv under ett par timmar.»* [47].

Переклад: *«Якось у неділю Нільсові батьки збиралися до церкви Хлопчик зрадів: він залишиться вдома сам один і робитиме, що йому заманеться.»*

«Тепер мені ніхто не завадить узяти татову рушницю й стрільнути», — міркував він.» [46].

Точний час «söndagsmorgon» (недільний ранок) узагальнено до «якось у неділю». В оригіналі конкретно зазначено, що це була недільна ранішня година, коли батьки Нільса збиралися до церкви. В перекладі Ольги Сенюк цей опис узагальнено, що робить його менш конкретним, але більш зручним для сприйняття читачем. У наведених прикладах ми спостерігаємо, як узагальнення в перекладі дозволило зводити конкретні вирази до більш загальних термінів, що було важливим для забезпечення зрозумілості та природності тексту для аудиторії мови перекладу. Наприклад, у першому прикладі конкретні дії та поняття були узагальнені, щоб створити більш повний образ персонажа, при цьому зберігаючи загальний смисл оригінального тексту. У другому прикладі часові та просторові характеристики були узагальнені, щоб легше передати основну ідею без занадто деталізованого опису, що дозволило зрозуміти суть ситуації швидше та ефективніше. Таким чином, ці приклади підтверджують, що узагальнення в перекладі є корисним прийомом для забезпечення зрозумілості та природності тексту, але вимагає обережності та врахування загального контексту оригінального тексту.

Ці приклади ілюструють, як у процесі перекладу можуть бути вилучені або змінені слова чи поняття з метою розуміння тексту для українських читачів. Часто такі зміни спрощують оригінал, роблячи його більш доступним аудиторії, яка не має знання про культурні особливості або місцеві звичаї. Навіть якщо це призводить до втрати деяких культурних або специфічних відтінків значення, основна мета - збереження сенсу та відтворення загального змісту оригіналу - залишається недоторканою. Часто такі зміни спрощують оригінал, роблячи його більш доступним аудиторії, яка не має знання про культурні особливості або місцеві звичаї.

2.4. Описовий переклад

Описовий переклад – незнайомому (незвичному) явищу/ слову дається пояснення, розшифровка цього поняття, яке, як правило, виражено формулюванням з декількох слів. На основі результатів дослідження ми можемо

говорити про певну тенденцію у перекладі лексики, а саме про відтворення англійських слів, які мають у мові перекладу власні відповідники, засобами транскодування.

Наприклад:

Оригінал: «*De flög över många stora städer, som till exempel Stockholm och Göteborg.*» [47].

Переклад: «*Вони пролітали над багатьма великими містами, як, наприклад, Стокгольм і Гетеборг.*» [46].

У цьому прикладі ми бачимо, що Ольга Сенюк використала транскодування для передання назв міст, залишивши їх у транскрибованому вигляді «Стокгольм» і «Гетеборг» замість можливих українських еквівалентів, які б могли виглядати як «Стокгольм» (що збігається) і «Гетеборг». Ці назви міст в оригіналі подані англійською як «Stockholm» і «Gothenburg».

Замість використання українських варіантів написання, перекладачка зберегла транскодування з оригінальної назви. Це показує, як іноді англійські або інші іноземні слова передаються у перекладі за допомогою транскрипції або транслітерації, навіть якщо в мові перекладу існують власні відповідники.

На відміну від експлікації (введення додаткової інформації в текст перекладу) й ампліфікації («розшифровка» деяких понять) – перекладацьких трансформацій, які також полягають в уточненні, поясненні, описовий переклад не має на увазі використання перекладних слів у тексті перекладу.

Наприклад:

Оригінал: «*Han satte sig att betrakta grässtrået, såg hur det dignade under den klara daggens tyngd och hur de droppformiga pärlorna sken och glittrade i det skarpa morgonljuset. Aldrig hade han förut ägnat ett grässtrå en sådan uppmärksamhet. Det var ju som om han aldrig förut sett det, som om han aldrig förut sett på något av det som alltid funnits omkring honom, men som han alltid bara varit van vid och känt till.*» [47].

Переклад: «*Він уважно роздивився травинку, бачив, як вона схилилася під вагою свіжої роси і як краплинки виглядали як перлини, світяться і блищать в*

яскравому світлі ранкового сонця. Ніколи раніше він не приділяв таку увагу травинці. Мовляв, він ніколи раніше її не бачив, ніби ніколи не бачив нічого з того, що завжди оточувало його, але з чим він завжди просто звик.» [46].

У цьому фрагменті ми можемо побачити приклад вилучення, коли звичайний предмет - травинка - описується з такими деталями, які роблять його незвичайним для персонажа. Це дозволяє підкреслити особливий момент у тексті і привернути увагу читача до деталей, які можуть бути легко пропущені. Цей прийом допомагає створити відчуття дива та збільшити увагу до дрібних деталей оточуючого світу, які зазвичай можуть бути легко проігноровані. В результаті читачі отримують можливість побачити звичайні речі з нового ракурсу та збагатити своє сприйняття тексту. Такий прийом також додає глибини та емоційного навантаження до описуваних сцен, роблячи їх більш запам'ятовуваними та вразливими для читача.

2.5. Вживання архаїзмів та історизмів при перекладі

Застарілі слова в рамках прийому адаптації використовуються в тому випадку, якщо в сучасній мові тексту оригіналу одне й те ж слово використовувалося як у попередніх століттях, так і нині, позначаючи одне й те ж явище, тоді як у мові перекладу для позначення цього ж явища використовується вже інше, більш сучасне слово, його вживання в перекладі творів, віддалених за часом, було б недоречним.

Наприклад:

Оригінал: *Den signade dag, som vi nu här se
av himmelen till oss nedkomma,
han blir oss säll, han låter sig te
oss alla till gladje och fromma!
Ja, Herren, den hohste, oss alla i dag
för synder och sorg bevaras!* [47].

Переклад: *День підписання, як ми зараз бачимо тут*

*З небес до нас зійшов,
він стає нашим другом, він балує себе
всім нам на радість і благочестя!
Так, Господь Всевишній, усі ми сьогодні
бо гріхи і печалі збережені! [46].*

«Den signade dag» - «підписаний день» (у сучасній мові це було б «благословений день»).

«låter sig te» - «дозволяє собі з'являтися» (у сучасній мові це було б «проявляється»).

«Ja, Herren, den hohste» - «Так, Господь, Всевишній» (використання форми «den hohste» є архаїчним, оскільки сучасна мова використовує «Högste» або «Allrahögste»).

У цьому прикладі також ужиті застарілі слова з наміром показати читачеві різницю між сучасністю та епохою дії роману.

Отже, у даному підрозділі були визначені основні лінгво-стилістичні особливості перекладу, а також провели особливості жанрової адаптації при перекладі творів.

Висновки до другого розділу

Використання адаптації часто необхідне через культурні відмінності між мовою оригіналу та мовою перекладу, але, на відміну від інших лексичних, граматичних і морфологічних трансформацій, адаптація використовується рідко. Прийом адаптації неоднозначний, тобто досягається за допомогою ряду перекладацьких трансформацій, які виконують особливі функції, пов'язані з адаптацією. Важливо не лише адаптувати загальний текст та його окремі складні для перекладу елементи, щоб зберегти зміст, а й передати стильові та стилістичні особливості, притаманні твору, зберігши його образність, щоб зв'язок між автором і автором виконувався в ньому. і читач знищений.

Спосіб перекладу художніх текстів може бути різним, але, незважаючи на можливі неточності, під час перекладу має бути досягнута головна мета – передати не лише форму, а й суть, не лише повідомлення, а й зміст. Естетична функція художнього твору.

ВИСНОВКИ

Дослідження жанрової адаптації при перекладі Ольгою Сенюк літературного твору Сельми Лагерлеф «Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige» виокремлюється своєю актуальністю та значущістю для літературної та перекладацької науки. На фоні зростання інтересу до перекладу дитячої літератури та культурного обміну між країнами, особливу увагу приділяють врахуванню жанрових особливостей творів, що впливають на сприйняття та інтерпретацію тексту в іншій культурі.

Це дослідження розкриває процес жанрової адаптації, виявляючи методи та стратегії, які забезпечують збереження жанрової специфіки оригіналу під час перекладу, а саме: вилучення, узагальнення, описовий переклад та вживання архаїзмів та історизмів. В роботі проводиться аналіз використаних перекладацьких прийомів з прикладами використання. Також важливим аспектом є розгляд потенційних труднощів та шляхи їх подолання, що сприяє покращенню якості перекладу.

Отримані результати дозволяють зрозуміти, що жанрова адаптація відіграє важливу роль у забезпеченні адекватного сприйняття та розуміння літературних творів в іншій культурі. Підкреслено, що це складний, але необхідний процес, який вимагає уважного аналізу та креативного підходу.

У цілому, дослідження робить вагомий внесок у розуміння перекладу дитячої літератури та жанрової адаптації, сприяючи розвитку перекладацької та літературної науки. Результати цього дослідження можуть бути корисними як для майбутніх перекладачів, так і для дослідників у цій галузі, сприяючи подальшій інтеграції та розумінню міжнаціонального культурного діалогу через літературний переклад.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонівська М. О. Лінгвостилістичні особливості функціонування та перекладу метафор у художньому стилі англійської мови. Молодий вчений. 2017. №8.
2. Бережна М. В. Соціокультурне навантаження характеристичного імені в аспекті перекладу. Соціокультурні та етнолінгвістичні проблеми галузевого перекладу в парадигмі євроінтеграції : матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф. : тези доп., Київ, 3–4 квіт. 2008 р. К., 2008. С. 8–11.
3. Білозерська Л.П. Термінологія та переклад. Навч. посібник для студентів філологічного напрямку підготовки / Л.П. Білозерська, Н.В. Возненко, Раденька С. В. – Вінниця: НОВА КНИГА, 2010. – 232 с.
4. Білоус О. М. Національний колорит : дискурс інтерпретації та перекладу. Наук. зап. Кіровогр. держ. пед. ун-ту. Сер. : Філол. Науки (літературознавство). 2006. Вип. 69, ч. 1. С. 51–61.
5. Бондарчук О. Ю., Лисецька Н. Г., Пасик Л. А. Переклад як трансфер культури (художній, науково-технічний та медіа-дискурс). Наукові записки Національного університету «Острозька академія» : серія «Філологія». Острог : Видво НаУОА, 2021. Вип. 12(80). С. 126–130. DOI : 10.25264/2519-2558-2021-12(80)-126-130
6. Гарбовский Н.К. ТЕОРИЯ ПЕРЕКЛАДУ URL: https://stud.com.ua/159537/literatura/teoriya_formalnoyi_dinamichnoyi_ekviv_alentnosti_pragmatichtniy_invariant
7. Гудманян А.Г., Сітко А.В., Єнчева Г.Г. Вступ до перекладознавства. Вінниця : Нова Книга, 2017. 295с.
8. Енциклопедія перекладознавства / пер. з англ., за ред. О. А. Кальниченка та Л. М. Черноватого. Том 2. Вінниця : Нова книга, 2020. 276 с.

9. Енциклопедія перекладознавства : у 4 т. Т. 1 : пер. з англ. / за ред.: Івз Гамбіера та Люка ван Дорслара ; за заг. ред.: О. А. Кальниченко та Л. М. Черноватого. Вінниця : Нова Книга, 2020.
10. Єрмоленко С.Я., Бибик С.П., Тодор О.Г. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / За ред. С.Я.Єрмоленко. – Київ: Либідь, 2001. – 224 с.
11. Застровський О. А., Застровська С. О., Зубач О. А., Пасик Л. А. Практикум з перекладу. Луцьк : Вежа-Друк, 2021. 137 с.
12. Зацний Ю.А., Янков А. В. Іншомовні запозичення як засоби поповнення інноваційного словникового фонду сучасної англійської мови. Актуальні проблеми іноземної філології : лінгвістика та літературознавство. 2009. Вип. 3. С. 186–193.
13. Збанацька А.О. Переклад як вид документної інформації та засіб комунікації / А.О.Збанацька // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2014. – № 2 – С. 81-92.
14. Збірник наукових праць «Нова філологія» № 80. Том I (2020)
15. Іванишин М. Сучасний літературний процес та метакритичний дискурс: проблеми класифікації стильової ідентифікації та стратегій інтерпретацій. Молодий вчений. 2017. № 4.3. С. 89-93. URL: http://www.nbu.gov.ua/UJRN/molv_2017_4.3_24
16. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. – Вінниця, Нова книга, 2004. – 576 с
17. Кашурко К. В. Перекладацька адаптація інструкцій для користувача. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія, 2016. Вип. 25(2). С. 177-179. URL: http://vestnikphilology.mgu.od.ua/archive/v25/part_2/Filologi25_2.pdf#page=177
18. Коломієць Л. В. Концептуально-методологічні засади сучасного українського поетичного перекладу (на матеріалі перекладів з англійської,

ірландської та американської поезії). К. : Видавничо- поліграфічний центр «Київський університет», 2004. 522 с.

19. Колос Ю. З. Особливості передачі вимог в інструктивних текстах під час перекладу з англійської мови українською. 2021. URL: http://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PoltNTU/9825/1/НВ%20МГУ_Колос_70-72.pdf

20. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад). Вінниця «Нова Книга», 2003. 448 с.

21. Кугай К. Б. Technical translation challenges. Перспективні напрями світової науки, 2015. URL: <https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/386/1/Technical%20translation%20challenges.pdf>

22. Кузьменко Н. Жанрово-стилістичні особливості перекладу науковотехнічних текстів. 2021. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/39345/1/Жанровостилістичні%20особливості%20перекладу.pdf>

23. Ліхтей Т., Мадяр О. Теорія і практика перекладу: навч. посібник для студентів-словакістів. Ужгород, 2023. 120 с.

24. Мирошниченко В.М. Проблеми та варіанти здійснення перекладу власних назв з англійської мови українською / В.М. Мирошниченко, Ю.С. Отрохова. – Харків: Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», 2016 – 261 с.

25. Михайленко О. О. Синтаксичні трансформації у перекладі наукової статті. Мовні і концептуальні картини світу. URL: <https://doi.org/10.17721/2520-6397.2020.1.06>

26. Михальчук Н.О. Актуальні проблеми сучасної іноземної філології / Н.О. Михальчук, А.П. Мартинюк, І.А. Воробйова – Рівне: РДГУ, 2016. – 275 с.

27. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2019 № 43 том 5. URL: http://vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v43/part_5/Filologi43_5.pdf

28. Ніконова В. Г. Курс теоретичної граматики сучасної англійської мови : [навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл.] / В. Г. Ніконова ; Київ. нац. лінгвіст. ун-т. – Вінниця : Нова Книга, 2018. – 356 с.

29. Овчаренко В. О., Ольховська Н. С. Особливості перекладу науково-технічної літератури. Маріупольський молодіжний науковий форум: традиційні й новітні аспекти дослідження і викладання іноземних мов і літератури: Матеріали I Всеукраїнської, 2015. С. 208. URL: http://mdu.in.ua/Nauch/Konf/2015/mariupolskij_molodizhnij_forum_2015_chasti_na_1.pdf#page=209

30. Пасик Л. А. Медіапереклад: загальна характеристика. Пріоритетні шляхи розвитку науки : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції м. Київ, 12-13 жовтня 2021 року. Київ : МЦНІД, 2021. С. 34– 36.

31. Підручник Зарубіжна література 10 клас О.М. Ніколенко, О.В. Орлова, Л.Л. Ковальова (2018 рік)

32. Ребенко М. Ю. Художній переклад як площина взаємозв'язку об'єктивних і суб'єктивних перетворень. *Studia philologica*. 2016. Вип. 7. С. 127–132.

33. Ребрій О. В. Сучасні концепції творчості у перекладі. Харків: Харківський нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна, 2012. 376 с.

34. Савчук Г.В., Дашкова К.В. Особливості перекладу художньої літератури. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія Філологія. 2018. № 35. Т. 2. С. 79–81. Режим доступу: http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v35/part_2/22.pdf

35. Самойленко Г.В. Переклад безеквівалентної лексики у публіцистичних текстах / Г.В. Самойленко – Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2016. – 356 с.

36. Сидорук Г.І. Основні способи перекладу англійських власних назв (на матеріалі науково-технічних текстів) / Г.І. Сидорук – Київ, 2016 – С. 278-282.

37. Уманець Я.В. Засоби перекладу англійських антропонімів українською (за творами Моема) / Я.В. Уманець // Науковий часопис НПУ імені

М. П. Драгоманова / Київський національний університет імені Т. Г. Шевченка – Київ, 2013. – С. 260-265.

38. Янко Н.О. Стилістика української мови як лексико-стилістичних умінь у майбутніх вчителів початкових класів / Н.О. Янко, Д.І. Цибульська // Вісник. – 2015. – №125. – С. 269-274.

39. Fernandes Lincoln. Translation of Names in Children's Fantasy Literature : Bringing the Young Reader into Play. New Voices in Translation Studies. 2006. № 2. P. 44–57.

40. Flynn J. L. A Historical Overview of Heroes in Contemporary Works of Fantasy Literature. Part I : The hero myth Available from : <http://archiver.rootsweb.ancestry.com/th/read/IRELAND/2001-01/0980631526>.

41. Hermans Theo. On Translating Proper Names, with Reference to De Witte and Max Havelaar, in M.J. Wintle (ed.) Modern Dutch Studies. Essays in Honour of Professor Peter King on the Occasion of his Retirement. London/Atlantic Highlands : The Athlone Press, 1988. P. 1–24.

42. Lefevere André(ed. and trans.). Translation/History/Culture: A Sourcebook. New York and London : Routledge, 1992. 182 p.

43. Nord C. Proper names in translation for Children, 48 (2), 2003.

44. Seleskovitch Danica, Lederer Marianne. Interpréter pour Traduire. Paris : Didier erudition, 1986 (2nd edition). 311 p.

45. The Letters of J. R. R. Tolkien. A Selection Edited by H. Carpenter with the assistance of C. Tolkien. London : George Allen & Unwin, 1981. 463 p.

Джерела емпіричного матеріалу:

46. Книга «Чудесна мандрівка Нільса Гольгерсона з дикими гусьми» у перекладі Ольги Сенюк.

47. Nils holgersson underbara resa genom sverige. URL: <https://litteraturbanken.se/f%C3%B6rfattare/Lagerl%C3%B6fS/titlar/NilsHolgersson1/sida/9/etext>

SAMMANFATTNING

Examensarbetet är skrivet på temat: "Genreanpassning vid översättning av Selma Lagerlöfs verk 'Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige' till ukrainska." Syftet med undersökningen är att få en djupare förståelse och analys av översättningsprocessen med hänsyn till originaltextens genrekarakteristik och att identifiera metoder för genreanpassning vid översättning av verket. För att uppnå syftet med kandidatuppsatsen måste följande uppgifter utföras:

- Karakterisera väsentligheten och begreppet genreanpassning.
- Karakterisera genreanpassning i litterär översättning.
- Identifiera särdrag vid översättning av barnlitteratur.
- Analysera översättningen av genreanpassningen av verket 'Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige' till ukrainska.
- Jämföra originaltexten och översättningen samt deras distinkta egenskaper.

Undersökningens objekt är översättningen av verket med genreanpassningsmetoder. Undersökningens ämne är genreanpassning vid översättningen av Selma Lagerlöfs verk 'Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige'. Undersökningens metodologiska grund bygger på jämförande analys av originaltexten och dess översättning, inklusive detaljerad analys av originaltextens genrekarakteristik och dess överföringssätt i översättningen, vilket omfattar analys av lexikaliska, syntaktiska och stilistiska element i texten.

I den första delen av examensarbetet har jag behandlat väsentligheten och begreppet genreanpassning, dess användning i litteraturen och analyserat särdragen vid översättning av barnlitteratur. Under undersökningen drog jag slutsatsen att under genreanpassningen bevaras de grundläggande elementen i originalverket för att de ska vara lätt igenkännliga, kulturellt och medieanpassade samt anpassade till publikspecifikation, genretraditioner i en viss kultur eller medieformat. Beroende på författarens eller det kreativa teamets kreativa beslut kan genreanpassningar antingen förbli trogna originalet eller genomgå betydande förändringar. Bedömningen av slutresultaten av genreanpassningarna görs baserat på åskådares och kritikers åsikter.

Positiva eller negativa recensioner kan vittna om framgång eller misslyckande i anpassningsprocessen.

Översättning av barnlitteratur har ett antal särdrag, såsom anpassning av kulturellt sammanhang, ideologisk manipulation, dubbel publik (både barn och vuxna), hörförståelse och kopplingen mellan text och bild.

I den andra delen av mitt arbete utförde jag jämförelser av genrekarakteren hos Selma Lagerlöfs verk 'Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige' och dess översättning till ukrainska. Jag analyserade processen för genreanpassning och identifierade metoder och strategier som säkerställer bevarandet av originalverkets genrekarakter under översättningen, nämligen: eliminering, generalisering, deskriptiv översättning och användning av arkaiserande och historiska uttryck. I arbetet genomförde jag en analys av de använda översättningsmetoderna med exempel.

Inom ramen för kandidatuppsatsen drog jag slutsatsen att genreanpassning spelar en viktig roll för att säkerställa adekvat förståelse och mottagning av litterära verk i en annan kultur. Det underströks att detta är en komplex men nödvändig process som kräver noggrann analys och kreativt tillvägagångssätt.

Sammanfattningsvis är genreanpassning vid översättning av Selma Lagerlöfs verk 'Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige' en komplex process som kräver inte bara språkkunskaper från översättaren utan också förståelse för kulturellt sammanhang för att säkerställa en exakt och estetiskt tillfredsställande återskapelse av originalet för en ny publik.